

Doi matematicieni poeți:

Ion Barbu și Florentin Smarandache

Ion Soare

După o mărturisire proprie, până la vârsta de 25 de ani, Florentin Smarandache a fost dezinteresat de literatură, ba chiar o disprețuia. Va fi fost aceasta o reacție, normală până la un punct, a omului de știință (în speță - a matematicianului) față de produsele imaginarului - artele și literatura? Faptul că abia atunci a început să scrie, poate avea multiple explicații și semnificații. Începutul vibrației cifrelor va avea, însă, pentru matematicianul Smarandache, o importanță cel puțin egală cu a algoritmilor și a cifrelor înseși.

O altă mărturie a poetului, conform căreia el a recurs la literatură pentru a-și putea exprima protestul, este, de asemenea, plauzibilă: cu inerentele riscuri și peripeții, creația literară se putea publica (chiar dacă cenzurată și trunchiată!), iar limbajul literaturii, era, totuși, accesibil mai multor receptori decât cel al matematicilor.

Nonconformismul funciar al lui Smarandache cel saturat de dogme, clișee și habititudini de tot felul, îl va fi împins, în mod declarat, și sigur spre matematici, pentru a căuta mijloace noi de exprimare în vederea înnoirii limbajului.

Deși mulți dintre exegeții paradoxurilor și ai paradoxismului pleacă, în analiza lor, de la apartenența la logică sau la estetică a acestei noțiuni - "veche construcție a filosofiei și un obiect de studiu pentru logică" (Titu Popescu), Smarandache explică, fără echivoc, într-unul din manifestele sale poetice: "Je suis parti des mathématiques. Proprement, j'ai été étonné: pourquoi il existe en mathématiques des paradoxes?... pourquoi pas en littérature (...) qui paraît assez ouverte, assez malléable?" După părerea noastră, orice paradoxistolog trebuie să se oprească în fața acestei "declarații" proprii a întemeietorului mișcării, chiar dacă termenul și noțiunea de

paradox sunt comune mai multor domenii, autorul însuși extrapolând-o ulterior spre alte științe: logica, semantica, enigmistica etc. O idee interesantă pentru demersul nostru, se desprinde de aici: ca și la Ion Barbu, celebrul său înaintaș, "descoperirea" făcută de Florentin Smarandache pare a avea, pe lângă caracterul său deliberat, și unul de anterioritate față de creația sa: "o condiție internă și anterioară creației" ¹⁾. În cazul lui Barbu, strălucitul eseist Alexandru Ciorănescu vorbea de "un întreit concubinaj", cu trimitere la tripla calitate a aceluia, de poet, critic (teoretician, n.n.) literar și matematician. Ce ar trebui spus, sub aspectul acesta, despre "cazul Smarandache" care este în același timp, poet, prozator, dramaturg, teoretician al literaturii, filozof (ca întemeietor al *neutrosofiei*), matematician, pictor etc.?!.

Viața învolburată, cu ascensiuni și coborâșuri imprevizibile, ca o ciudată sinusoidă, întrucâtva asemănătoare la cei doi poeți, prin ineditul, spectaculosul și caracterul ei de excepție, va fi avut și ea, fără îndoială, un rol semnificativ în stabilirea dozei de originalitate a creației lor: nivelul relativ mediocru al mediilor prin care s-a mișcat copilul și apoi tânărul Ion Barbu, îl vor fi impulsionat, într-o nobilă (ca efect) compensație, spre căutarea "lirismului absolut", iar contradicțiile și paradoxurile frecvente ale vieții sociale îl vor fi determinat pe Florentin Smarandache să încerce (și să reușească) convertirea lor în poezie. Frecvența singurătate/însingurare a lui Ion Barbu a fost, desigur, una din cauzele care l-au făcut să urce/să se scufunde deseori "în sfera abstractelor seninătăți", în timp ce neînțelegerea întâmpinată de Smarandache din partea unei societăți uniformizante, ostile emancipării și libertății spiritului, i-au provocat acestuia o reacție normală, de adversitate în atitudinea socială și de negație ("non") în planul creației literare.

O fire posacă și introvertită ca aceea a lui Ion Barbu, nu putea să se îndrepte și să aspire, logic, decât spre o lume cumva utopică; lui Dinu Flămând, această lume îi amintea de *Republica* lui Platon! ²⁾. Complexa natură a lui Smarandache, cu retragerile sale voite pentru febrile și chinuitoare căutări la masa de scris, veșnic alternând cu

plonjări în realitatea imediată și în mijlocul semenilor care-l neglijau, în cel mai rău caz, atunci când nu-l repudiau, deși el îi iubea din tot sufletul și tânjea după apropierea lor, asemenea unui copil dornic de înțelegerea și afecțiunea unor părinți care nu-l iubesc! - acesta va fi un paradox multiplicat ce-i va dicta lui Smarandache calea estetică pe care să apuce.

În relativa (cu momente de... absolut!) lor inadaptabilitate, ghicim ușor nu un handicap de natură psiho-socială, ci un non-conformism afișat, de o verticalitate *declarată*, o rectitudine pe care o întâlnim doar la firile tari și la oamenii curajoși.

Calitățile de matematician apar la fiecare dintre ei încă din liceu, manifestându-se prin colaborări cu probleme și soluții, la *Gazeta matematică*, debutul literar producându-se la Ion Barbu la vârsta de 22 de ani, iar la Smarandache pe când avea 25 de ani. Așadar, diferențele de vârstă la care cei doi poeți se afirmă ca atare, sunt neglijabile, atât în ceea ce privește domeniul matematicii, cât și în cel literar. Interesant este faptul că printre idoli lor din matematici, unul le este comun - Gauss, pe care fiecare dintre ei îl invocă adesea.

În ciuda inadaptabilității comune, o trăsătură îi distinge flagrant: spiritului relativ dezordonat al lui Barbu, Smarandache îi opune o meticulozitate și o ordine aproape militărești, benefice pentru creativitatea sa: rebelul din Bălcești - Gallup, fire extravertită și activă, folosind scrisul ca pe o armă redutabilă, va protesta multiplu și fecund împotriva urâțeniilor lumii și vieții, protestul său vizând chiar și "sferele înalte" ale acestora. Fiecare dintre ei, odată afirmat (și) ca poet, va oscila tot restul vieții între cele două pasiuni - matematicile și literatura -, la Ion Barbu, "buclele oscilatorii" fiind, de regulă, mai mari.

Gradul și modul în care creația literară a celor doi scriitori a fost influențată de matematici, sunt diferite. În ceea ce-l privește pe Barbu, trebuie să menționăm de la început observația, subtilă și exactă, a lui Alexandru Ciorănescu în acest sens: "Rezultatele (în privința exegezei poeziei barbiene, n.n.) până acum sunt nesatisfăcătoare. De o parte, criticii literari care n-au trecut prin disciplina matematică, nu pot

detecta decât prezența unui vocabular științific elementar și indigest (G. Călinescu, **Istoria...**). De altă parte, incursiunea matematicienilor în critica literară ne asigură că arta poetică a lui Barbu e un sistem de simboluri care face cognoscibilă lumea spiritului printr-o superioară geometrie..., fără ca postulatul astfel propus să se demonstreze" ³¹. Observația renumitului critic și istoric literar este de esență și ea va fi urmată de o analiză plină de profunzime și de finețe a operei barbiene, exegeză în care scriitorul Al. Ciorănescu s-a întâlnit în mod fericit cu omul de știință purtând același nume și a dat, în continuarea lui Tudor Vianu, cea mai completă, pertinentă și nuanțată monografie despre omul și scriitorul Ion Barbu, un model de aplicare a interdisciplinarității în analiza unei opere literare. Este ceea ce făcuseră mai înainte C.M. Popa și Titu Popescu în ceea ce privește paradoxismul, mai puțin (sau în mai mică măsură) despre implicațiile matematicilor în această mișcare.

Influența matematicilor - domeniul profesional de bază - în creația celor doi scriitori, are, cum am văzut, destule asemănări, mai ales în privința *devenirii* lor, dar și multe deosebiri, unele - de esență.

Astfel, la Ion Barbu, matematicile, în special geometria, au început să se împletească, la un moment dat, cu gândirea artistică - în speță, cu poezia, într-o complementaritate ascendentă, rezultând, în cele din urmă, o tulburătoare concepție despre poezie, aplicată în mod strălucit într-o operă poetică unică - "un joc secund mai pur" al realității obiective. Cu un termen parțial impropriu și oricum incomplet, Ion Barbu a fost (și continuă să fie) considerat la noi reprezentantul curentului numit *ermetism*. Ca și alte denumiri din terminologia literară, și această denotație, la o analiză atentă și nepărtinitoare, se dovedește insuficientă, căci ea apreciază stilul poetic - indiferent dacă este vorba de Gongora, Lully, Mallarmé sau Barbu - doar din punct de vedere al (in)accesibilității, criteriu discutabil, mai ales în condițiile postmodernismului. Este vorba, în fapt, de un efort de concentrare și esențializare a poeziei, comparabil cu cel al lui Mallarmé, în poezie, și cu cel reușit de Brâncuși în sculptură.

Vom încerca, în cazul lui Florentin Smarandache, să nu cădem în capcana, observată de Ciorănescu, în care au căzut o bună parte din cercetătorii operei barbiene - aceea de a căuta influența matematicii în terminologia folosită de întemeietorul paradoxismului în titluri de volume și de poezii, în nume de personaje, în limbajul unor comentarii etc.⁴⁾

O deosebire între cei doi matematicieni poeți, care se impune de la început, cu puterea evidenței, ține de o anumită accesibilitate a metodei și, implicit, a stilului lor: la Florentin Smarandache, totul este clar expus în manifestele mișcării, ceea ce ar putea fi apreciat, prin simplificare, ca un transfer al paradoxurilor din matematică în literatură și, eventual, al metodei "reducerii la absurd". Celelalte figuri de stil (contradicții dure, antiteze, expresii figurate, jocuri de cuvinte etc.) aparțin altor domenii și sunt doar... paradoxale (pline de contradicții ciudate, absurde).

Relativ abundenta terminologie matematică folosită de Smarandache în creația sa, cu deosebire în poezie și în teatru, este cumva exterioară ideaticii, ținând mai mult de limbajul folosit. În sensul acesta, scriitorul francez Jean Michel Levenard avea dreptate când vorbea despre efortul pe care îl face matematicianul Smarandache în direcția înnoirii limbajului literar "en le monde autonome et quasiment vierge dans cet usage des mathématiques"⁵⁾. În aceasta și rezidă unul din izvoarele originalității întemeietorului paradoxismului: odată cu paradoxurile - care ar reprezenta substanța de bază a mișcării, el a luat din matematică (aproape) tot ceea ce s-a putut lua în materie de vocabular, transferându-l - deliberat și inspirat - în literatură, îmbogățind astfel cu expresii și cuvinte "alogene" lumea limbajului folosit, în îmbinări insolite, pline de culoare și diversitate.

La o analiză strict "statistică" a termenilor matematici sau a sensurilor matematice ale unor cuvinte din opera lui Ion Barbu, se constată că acestea sunt destul de puține la număr: *grupuri, însumare, linie, triunghi, (h)eptagon, unitate* și alte câteva. La Smarandache, cuvintele de genul acesta se întâlnesc cu sutele! "Matematica" poeziei lui Ion Barbu este o... problemă de esență, se

confundă cu poezia însăși. Ca și în matematică, Ion Barbu a ajuns în poezie la "generalizări abstracte și cu tendințe spre unitate" (Al. Ciorănescu). Matematician de renume, Dan Barbilian (alias Ion Barbu), vorbind despre organizarea și orientarea cercetării matematice, afirma că acestea sunt "învecinate cu aceea a funcțiunii poetice care, apropiind prin metaforă elemente disjuncte, desfășoară structura identică a universului sensibil. La fel, prin fundarea axiomatică sau grupal-teoretică, matematicile asimilează doctrinele diverse și slujesc scopul ridicat, de a instrui de unitatea universului moral al conceptelor. În acest chip, ele încetează de a mai fi o laborioasă barbarie, ci, participând la desăvârșirea figurii armonioase a lumii, devin umanismul cel nou"⁶⁾.

Așadar, după propria mărturisire a lui Ion Barbu, poezia trebuie să reprezinte, ca și matematica (valabilă fiind și reciproca) un principiu și o metodă ordonatoare pentru univers, servind armoniei și unității acestuia. Concepția a fost aplicată magistral în faimosul *Joc secund* ("Din ceas dedus") și în aceasta constă meritul lui Barbu și contribuția sa la marea poezie a lumii: el a descoperit că, într-un loc înalt, luminos și pur, matematica (în speță - geometria) se întâlnește cu poezia, că abstractul zeu ordonator, armonizator și unificator al lumii, considerat a avea frunte de matematician și inimă de poet, este (trebuie să fie) bifrontal și deopotrivă, bicardiac, cele două frunți sau inimi numindu-se *Matematica și Poezia!*

La Smarandache, cele două domenii se manifestă într-un singur sens: dinspre matematici către literatură, chiar dacă Charles Ashbacher considera mișcarea "a combination of literature and mathematics"⁷⁾, iar scopul noțiunilor și termenilor matematici folosiți nu este unul ordonator, ci un mod de explic(it)are a lumii și vieții, o *punere în acord*, dar nu de acord cu această lume, căci nemulțumirea, revolta și protestul scriitorului paradoxist sunt prezente în toate creațiile acestuia. Totuși, eseistul Marian Barbu consideră că se poate vorbi de o anumită "matematizare a concepției" dramaturgului Smarandache, prin modul cum ia în calcul structura pieselor din **Metaistorie**. Absolutul la care a ajuns Florentin Smarandache, este

altul decât cel al lui Barbu: el aparține, în intenție, libertății de creație fără nici un fel de opreliște, iar în realizare, este exprimat prin năzuința spre minus infinit, negativul fiind concretizat aici în sensul *non* - ului, al lui *anti* - sens analizat și acceptat de către cvasiunanimitatea exegeților paradoxismului/smarandachismului. Piscul lui Barbu devine abisul lui Smarandache!

Putem afirma, fără teamă de exagerare, că în punctul acesta cei doi poeți se întâlnesc: piscul este "creasta" din *Joc secund*, iar reflectarea ei în apă - "adâncul acestei calme creste" - poate fi asimilată cu opoziția/negația paradoxistă.

În creația lor (poetică, în primul rând), fiecare dintre cei doi scriitori - întemeietori au ajuns la un punct critic, acesta semnificând, la amândoi, atingerea absolutului. La Barbu, acesta este de factură modernă (ca și la alți ermetici europeni) și de esență, în fond, platoniciană, căci el se situează de partea frumuseții absolute, încadrabile, deci, între principiile general - pozitive ale filozofiei. Absolutul atins de Smarandache aparține orientărilor postmoderniste (v. capitolul *Paradoxism și postmodernism* din prezenta carte), prin situarea lui într-o anumită estetică a urâtului și a *distructivismului constructiv* al antiliteraturii⁷⁾. De altfel, întâlnim și la Smarandache destule poeme în care "interpretarea *secundă* nu o exclude pe cea aparentă... exemple când literatura și *antiliteratura* nu se exclud, deși au fost provocate simultan"⁸⁾.

Ajungând la înălțimea absolută a poeziei, Barbu reacționează, mallarmean, printr-o ascunsă tristețe, ce ne apare ca o combinație de deznădejde și de spaimă a celui care a "văzut idei". "Azurul! Azur!..." - exclama Mallarmé în *Je suis hanté (Sânt bântuit)*; "Nadir latent!" - scrie Barbu în *Joc secund*, în timp ce Smarandache vorbește despre "l'harmonie celeste de l'inharmonie" (*Sans moi, que deviendra la poésie?*), care atinge limita sa extremă în volumul **Nonpoems**, unde antiliteratura nu numai că a atins punctul extrem, (non)absolutul, dar a trecut chiar dincolo de această limită, transformând literatura în altceva: informatică, grafică, filozofie etc. (pagini albe, semne, desene ș.a.).

Sunt semnificative și interesante prin relativa lor similitudine, reacțiile celor trei poeți, odată atins absolutul poetic, așa cum l-a înțeles și l-a conceput fiecare: Mallarmé a fost "vizitat" de fantoma sinuciderii, Barbu este cuprins "de o tristețe lucidă fără leac" (Dinu Flămând) și se va cufunda din nou în "laborioasa barbarie" a matematicilor, năzuind nostalgic, spre o poezie a "lucrurilor care se văd" (I. Barbu). Se poate spune că această dorință a sa, pe care n-a mai putut și nici n-a mai avut timpul necesar s-o realizeze, a fost pusă în practică după aproximativ o jumătate de secol, de Florentin Smarandache: luciditatea și inteligența artistică a acestuia l-au ajutat să intuiască un anume impas, periculos, unde îl aduseseră **Nonpoemele**, căci domeniile nonliterare unde plonjase poezia sa, nu-i mai serveau cauza. Caliope, Euterpe și Talia și-l revendicau de la alte muze, care-l ademeneau cu viclenii de sirene! Și atunci, s-a întors de "dincolo", dintr-un drum literar ce părea înfundat, începând să exploreze pe orizontală, pentru a-și aplica manifestele paradoxiste în alte genuri și specii, într-o amplitudine impresionantă.

Ar trebui să spunem că Ion Barbu s-a întors la prima dragoste, căreia i-a rămas credincios tot restul vieții. Ar fi, însă, în parte inexact, căci în concepția lui, "matematica și poezia întrebunțează amândouă un limbaj simbolic și, prin urmare, criptic pentru neinițiați, făcând posibilă, grație lui, generalizarea unor observații"⁹¹. Exprimându-ne în limbaj matematic, când atâția termeni - și încă dintre cei esențiali! - sunt identici pentru două mulțimi, acestea par sau tind a se suprapune și aprecierea caracterului lor diferit va sta sub semnul îndoielii/rezervei.

Continuând comparația, la Smarandache, termenii comuni celor două sfere sunt mai puțini sau nu ating puncte esențiale. Această realitate ar putea să reprezinte explicația principală a faptului că, de două decenii, fondatorul mișcării literare paradoxiste slujește cu har și pasiune ambele domenii - matematica și literatura. "Bigamia" sa este benefică și fecundă, căci "urmașii" sunt, deja, de notorietate internațională.

Spre deosebire de Barbu care, într-un fel, a "trădat", afirmând

cu o anumită ocazie, că se stimează "mai mult ca practicant al matematicilor și numai atât cât poezia amintește de geometrie"¹⁰⁾, Smarandache le va rămâne, probabil, credincios toată viața, celor două mari iubiri. Poate tocmai pentru faptul, că în concepția, metoda și viziunea sa, ele sunt destul de diferite. Exceptând, desigur, paradoxurile - comune ambelor. Vorbind despre oscilația unor poeți ca Paul Valéry și Ion Barbu, între poezie și dragostea pentru matematici, Alexandru Ciorănescu observa, cu îndreptățire, că la aceștia "dezechilibrul balanțelor" este evident. La Smarandache, în ciuda unor mici excepții pasagere, această balanță tinde permanent spre echilibru, spre "jocul cu egale posibilități pe ambele mese" (Al. Ciorănescu). Și - din nou paradoxal ! - chiar în același timp, ne-am permite noi să completăm. Iată câteva mostre, în care își dau mâna cel puțin trei domenii: matematica - prin simbolistică și limbaj, poezia - prin metafora conținută, și enigmistica - prin calambururi și aspectul de definiții rebusiste:

"Symbol of (Leopold) Kronecker = L.K

Kolmogorov's space = URSS

Language of Chomsky = AMERICAN

Axiom of separation = DIVORCE

Closet set = PRISONIERS

Catastrophic point = ATOM BOMB" etc.¹¹⁾

Afirmația lui Ciorănescu este susținută cu brio de multiplele performanțe - paralele cu cele literare - ale matematicianului Florentin Smarandache: apariția în SUA, începând cu anul 1990, a revistei "Smarandache Function Journal" (din 1996 - "Smarandache Notions Journal"), desfășurarea la Craiova, în august 1997, sub egida UNESCO, a primei conferințe internaționale asupra noțiunilor de tip Smarandache în teoria numerelor; obținerea, în 1997 (la Catedra de Algebră a Universității de Stat din Moldova) a titlului de doctor în matematici, cu teza **Noi funcții în teoria numerelor**; despre *Funcția Smarandache* s-au scris deja cărți (Charles Ashbacher, K. Kashihara

ș.a.) și nenumărate studii și articole, iar la Universitatea Craiova (România) s-a format un grup de cercetare legat de acest domeniu.

Ca o recunoaștere mondială a meritelor matematicianului român, *CRS Concise Encyclopedia of Mathematics* de Eric W. Weisstein, apărută la prestigioasa editură americană *CRC Press*, Boca Raton - Florida, include, printre noțiunile matematice inserate, și unele de proveniență românească, printre care: *funcțiile Smarandache*, *secvențele Smarandache* (în număr de 41), *constantele Smarandache*, *paradoxul Smarandache* etc.

Asemenea celebrului său înaintaș, el a relevat și conotațiile filozofice ale matematicii; a mers, însă, mai departe, întemeind științe și noțiuni interferente. Astfel, fundamentând "neutrosafia" - o generalizare a dialecticii lui Hegel, matematicianul Smarandache a descoperit, ulterior, *logica neutrosofică*, *mulțimea neutrosofică*, *probabilitatea neutrosofică* și *statistica neutrosofică*.

Cât despre aspectul formal al problemei, el reflectă - de loc paradoxal! - pe cel de conținut: "Construcția, această finalitate și economie!" - era una din obsesiile lui Barbu, altfel spus - cofrajul lingvistic în care urma să-și toarne ideea. În mod corespunzător, paradoxismul lui Smarandache are "nostalgia rigorilor disciplinare - program, manifest, insistențe teoretice, delimitări exprese" ¹²⁾. Din punctul acesta de vedere, cei doi întemeietori - al ermetismului românesc și al paradoxismului internațional - se întâlnesc din nou, căci vocația lor de "constructori" este evidentă, demersurile lor literare fiind voluntare, deliberate. Fiecare dintre ei a fost preocupat până la obsesie de stadiul și condiția poeziei și amândoi au făcut eforturi de a se detașa de corurile poetice care activau în zilele lor. Poate le va fi sunat în urechi ironic/menajantul vers al ilustrului lor conațional: "Dragii mei, cărarea asta s-a bătut de mai-nainte!"

"Construcția" smarandachiană are, (și) sub acest aspect, grandoare în amplitudine, căci sistemul său, în esență baroc - postmodernist, permite adăugiri succesive, ca la un arbore care crește an de an. Edificiul ermetic barbian prezintă, în exterior, concizie de templu modern al Poeziei și o simplitate de linii care poate înșela pe

privitor/citorul superficial sau neinițiat; răceala hiperboreeană a marmoreenelor cărămizi de cuvinte, amintește pe aceea a înaltelor piscuri de gheață, accesibile doar firilor tari și spiritelor alese.

Postmodernismul lui Smarandache (căruia i-am dedicat, în această carte, un capitol separat) i-a permis autorului să coboare poezia în stradă, să "democratizeze" (din nou!) limbajul, să (re)dea expresivitate (voluntară!) unor cuvinte și expresii ce păreau "decăzute" din condiția lor de mesagere ale unor sentimente și idei, din cauza unor prea frecvente întrebuițări. Bivalenței limbajului folosit de Barbu, capabil să servească deopotrivă atât cercetarea științifică - matematicile, cât și pe cea poetică (Tudor Vianu), îi corespunde la Smarandache utilizarea unui limbaj regenerat cu paradoxuri din matematică; printr-o translare ingenioasă, de la cantitate la calitate, alchimistul paradoxist a transformat noțiunile și termenii respectivi în metodă, extrapolându-i ulterior la alte domenii: logică, filosofie, semantică, enigmatică etc.

Parcă vrând să-i continue pe Al. Ciorănescu și pe Marian Barbu care vorbeau despre un "umanism matematic" la Ion Barbu, Florentin Smarandache avansa, într-un interviu cu Ada Cârstoiu, noțiunea/ideea de "umanism științific"¹³⁾.

Este un truism afirmația că în artă și literatură accesibilitatea nu constituie un criteriu; de aceea, nu vom insista asupra ecourilor, în epocă, ale ermetismului barbian și ale "smarandachismului". Mai interesantă ne apare realitatea că, deși n-au apărut pe teren gol, fiecare dintre cei doi scriitori a urmat un drum propriu, detașându-se, pe parcurs, de alți "concurenți". Ermetismul ca atare, nu a fost inventat de Barbu, apariția sa datorându-i-se încă lui Gongora, poet al secolului XVII, și cunoscând perioade de reviriment în zilele lui Lully, Mallarmé ș.a. Ion Barbu, însă, întemeietor incontestabil al ermetismului românesc, care a făcut "școală" până spre zilele noastre (când epigonii săi se împrăștiează, sub asalturile postmodernismului!), a dovedit primul (și singurul) că între limbajul matematic și cel poetic există o similitudine ce poate oricând să genereze identitate și a "demonstrat" literar acest lucru, printr-o operă neegalată până azi, deși redusă ca

dimensiuni. (Este incitant, în acest sens, punctul de vedere al lui Laurențiu Ulici, care îl consideră pe matematicianul Ion Barbu, un poet refuțat. "Nu numai vocația l-a îndreptat către matematici - spune el - ci și orgoliul poetului refuzat de poezie" ¹⁴⁾).

În efortul său de creator, dintr-o perspectivă modernă, al unui univers poetic profund original, Ion Barbu nu are, însă, urmași, întrucât "el închide o epocă fără a deschide o alta" (Nicolae Manolescu). Aserțiunea ilustrului critic i se potrivește ea, oare, și lui Florentin Smarandache? Posibilitățile creative deschise de paradoxism ni se par atât de numeroase și de diverse, încât suntem înclinați să răspundem negativ la această întrebare. De altfel, mișcarea paradoxistă și Smarandache însuși, nu concep *ad litteram* creațiile (altora) în acest stil, ci ca pe niște noi "practici scripturale, eficiente și tensionate, conservând energia rezultată din ciocnirea între câmpuri semantice opuse" (Constantin M. Popa). Din punctul acesta de vedere, paradoxismul are șansele unei mult mai lungi viețuiri, în comparație cu *ermetismul* barbian, căci el poate fi considerat ca având "filiație postmodernistă", după expresia lui Titu Popescu, care îl așează într-o companie cel puțin onorabilă, în triada "modernism - postmodernism - paradoxism" ¹⁵⁾.

Odată cu eseistul menționat, sperăm și noi ca "istoria literară să nu constate prea rapida trecere a paradoxismului în propria lui postumitate"! Posibilitățile teoretice, dar îndeosebi practice ale mișcării, puse cu har în aplicare de către întemeietorul ei, îndreptățesc încrederea noastră și probează viabilitatea paradoxismului.